

Cooperativismo e Enonomía Social, nº 29 (2006-2007), pp. 93-99

NOVA LEI NAVARRA DE COOPERATIVAS

Rafael GARCÍA PÉREZ

A Lei Foral 12/1996, de cooperativas de Navarra, que aínda hai pouco foi modificada pola Lei Foral 5/2006, do 11 de abril, para a adición da regulación das cooperativas de iniciativa social, foi substituída por unha nova Lei de cooperativas, a Lei Foral 14/2006, do 11 de decembro, publicada no BOE do xoves 4 de xaneiro de 2007.

A exposición de motivos pon de manifesto que o transcurso de dez anos de vixencia da antiga Lei facía necesaria unha actualización, que foi demandada por distintos sectores do cooperativismo navarro, especialmente polo agrario. A modernización da Lei é evidente e a exposición de motivos subliña as novidades que introduce, entre as que salientaremos as seguintes:

-Redúcense de cinco a tres o número mínimo de socios para constituír cooperativas de traballo asociado.

-Permítese o nomeamento como conselleiros de persoas cualificadas non socias, sen superar o límite dun terzo do total destes.

-Renóvase a regulación das cooperativas de segundo grao.

-Fortalécese a posición da cooperativa a respecto dos socios no suposto de existencia de perdas nun exercicio económico determinado.

-Regúlase a transformación de cooperativas en sociedades civís e mercantís e, á inversa, de sociedades e agrupacións de carácter non cooperativo en cooperativas.

-Regúlase o voto ponderado nas cooperativas de servizos, e nas agrarias amplíase de cinco a dez votos a ponderación do voto do socio na Asemblea Xeral, sen que a mesma poda ser inferior a tres votos.

-Permítese a creación dun Consello Social nas cooperativas de traballo asociado que contén con máis de 50 socios traballadores.

-Regúlanse as figuras da cooperativa mixta, da cooperativa integral e do grupo cooperativo.

-Acomódase o ámbito de aplicación á Lei estatal de cooperativas, de maneira que a Lei será aplicable a todas as sociedades cooperativas con enderezo na Comunidade Foral de Navarra que desenvolvan con carácter principal a súa actividade cooperativizada nesta.

Unha vez resumidas as novidades da Lei, pasaremos a comentar brevemente a súa regulación, que é bastante menos detallada, agás no relativo ás cooperativas agrarias, que a da Lei galega.

Canto ao concepto de cooperativa, esta vén calificada expresamente como sociedade: “as cooperativas son sociedades que, axustándose na súa organización e funcionamento aos principios que foron formulados pola Alianza Cooperativa Internacional nos termos establecidos nesta Lei foral, realizan, en réxime de empresa en común, calquera actividade económico-social ao servizo dos seus membros e en interese da comunidade” (art. 2).

A Lei establece un capital social mínimo inferior ao de 500.000 pesetas fixado polo art. 5 da Lei galega: 1.500 euros (600, caso das cooperativas educacionais). Este capital, no momento da constitución, deberá estar subscrito integramente e tamén deberá estar desembolsado cando menos nunha cuarta parte do seu importe polos socios promotores da cooperativa. Por outra banda, a achega obrigatoria mínima de cada socio a este capital social non poderá ser inferior a 60 euros, agás nas cooperativas educacionais, pois neste caso os socios non quedan suxeitos a esta obriga (art. 7).

Outro extremo que debemos destacar da Lei é que, fronte ao sistema de limitación da responsabilidade do socio até o límite das achegas subscritas que dispón o art. 6 da Lei galega, a Lei navarra sinala que a responsabilidade dos socios poderá ser limitada ou ilimitada segundo dispoñan os estatutos, se ben é certo que a falta de disposición expresa, a responsabilidade dos socios polas débedas sociais fronte a terceiros queda limitada ás achegas subscritas. Tamén serán os estatutos os que deban determinar se a responsabilidade dos socios terá carácter mancomunado ou solidario, mais de novo en ausencia de disposición expresa a solución é a máis beneficiosa para os socios: será mancomunada (art. 8).

Canto ás operacións con terceiros, óptase por establecer unha disposición xeral no artigo 10 da Lei, segundo a cal “se así consta nos estatutos, as cooperativas poderán operar con persoas non socias, tanto físicas como xurídicas, debendo destinar todas elas o 50% do resultado destas operacións ao Fondo de Reserva Obrigatorio e o restante 50% ao Fondo de Reserva Voluntario”. Quedan exceptuadas do anterior as cooperativas de traballo asociado.

No capítulo sobre a constitución das cooperativas destaca que, en comparanza co minucioso réxime que a Lei galega dedica á sociedade cooperativa en constitución (art. 13), a Lei navarra límitase a establecer principalmente que en tanto a cooperativa non obteña a inscrición deberá engadir á súa denominación as verbas “en constitución” e que responderán solidariamente do cumprimento dos actos e contratos realizados en nome da proxectada cooperativa antes da súa inscrición quen os tivese realizado, se ben “os referidos actos e contratos serán asumidos pola cooperativa, todos os efectos, logo da aprobación en Asemblea Xeral organizada nun prazo máximo de tres meses a partir da data da inscrición”. A pesar da dicción deste último ap. 4 do art. 12, que resulta tallante ao afirmar que os referidos actos e contratos serán asumidos pola cooperativa, semella lóxico pensar que a asunción non é obrigatoria para a Asemblea Xeral, que o poderá facer ou non segundo os considere xustificadas ou inxustificadas.

A Lei navarra resulta tamén máis incompleta que a Lei galega canto ao réxime da inscrición, pois dispón simplemente que “no prazo de dous meses desde o outorgamento da escritura de constitución da sociedade, os xestores e promotores designados polos outorgantes da mesma deberán solicitar a súa inscrición no Rexistro de Cooperativas de Navarra” (art. 16). Lembremos que a Lei galega tamén dispón que “Transcorridos doce meses desde o outorgamento da escritura de constitución sen que se procedese á súa inscrición ou verificada a vontade de non inscribir a sociedade, calquera socio poderá instar a disolución da cooperativa en constitución e esixir, logo de liquidación do patrimonio social, a restitución das súas achegas. No caso de que a sociedade cooperativa iniciase ou continúe as súas actividades seranlle aplicables as normas reguladoras das sociedades colectivas ou, se é o caso, as das sociedades civís.” (art. 17).

Entre outros extremos salientables da fase de constitución, chama a atención que a Lei navarra dispón que os promotores deberán solicitar do Rexistro de Cooperativas de Navarra a calificación favorable do proxecto de estatutos da cooperativa (art. 14), mentres que a Lei galega establece que poderán facelo (art. 15).

O número de socios que se establece como mínimo para as cooperativas de primeiro grao é de cinco, se ben, como xa se apuntou, se introduce a novidade de que as cooperativas de traballo asociado poderán estar integradas por un mínimo de tres socios. Os socios das cooperativas de primeiro grao poderán ser persoas físicas ou xurídicas, coa salvidade de que en ningún caso poderán estar formadas unicamente por persoas xurídicas (art. 20).

Canto á adquisición da condición de socio, existe una peculiaridade significativa con respecto á Lei galega, xa que no caso galego se o órgano de administración non responde nun prazo de dous meses á solicitude de admisión na cooperativa esta enténdese como denegada (art. 19.2), mentres que no caso da Lei navarra despois de ter transcorrido o prazo a admisión entenderase como aprobada (art. 22.2).

Outros aspectos que hai que destacar do título I da Lei (“Das cooperativas en xeral”) son:

-A obriga imposta ao Consello Reitor, en sede do dereito á información (art. 26) de presentar aos socios dúas veces ao ano un informe sobre a marcha da cooperativa.

-A obriga imposta ao socio de evitar todo tipo de competencia coa sociedade, sen que se prevea un equivalente ao inciso do art. 24 da Lei galega, que dispón “salvo autorización expresa do órgano de administración”.

-Recóllese a figura do director da cooperativa (art. 39).

-Os membros do Consello Reitor, en franca contraposición coa tendencia actual do Dereito de sociedades e coa Lei galega (art. 50), responden “solidariamente fronte á sociedade e os seus membros dos danos causados por malicia, abuso de facultades e negligencia graves” (art. 44). Cómpre destacar o termo “graves”, que semella implicar que non só a negligencia, senón tamén o abuso de facultades e a malicia teñen que ser graves. Nada se comenta respecto da responsabilidade fronte a terceiros.

-A Lei diferencia dous tipos de achegas: aquelas con dereito a reembolso en caso de baixa e aquelas cuxo reembolso en caso de baixa pode ser rexeitado incondicionalmente polo Consello Reitor (art. 45).

-O art. 45.2 dispón que as achegas “poderán realizarse en efectivo, en especie, en bens ou dereitos, que fosen valorados nestes casos polo Consello Reitor”, sen que se dispoña a necesidade dun informe de expertos independentes, como si fai a Lei galega (art. 58.3).

-As cooperativas poderán acordar en Asemblea Xeral a emisión de obrigas (art. 45.9).

-A Asemblea Xeral poderá acordar a admisión de participacións especiais que non integren o capital social, entendéndose por tales as achegas patrimoniais realizadas polos socios ou terceiros cuio reembolso non teña lugar até que fosen transcorridos cando menos cinco anos desde a data do acordo. Estas achegas representaranse mediante títulos nominativos ou anotacións en conta que poderán ter a consideración de valores mobiliarios cando así o prevea o acordo de emisión (art. 45.10). Igualmente, a Asemblea Xeral poderá acordar a emisión de títulos participativos que non integren o capital social (art. 45.11).

-As achegas dos socios poderán actualizarse con cargo a reservas provenientes de excedentes que foron xerados pola cooperativa (art. 46.4).

-Dispónse que as perdas que son asumidas polos socios, mais non compensadas, serán consideradas como un crédito a favor da cooperativa que poderá ser exercitado aínda que o socio causase baixa voluntaria ou obrigatoria nesta (art. 53.2).

-A transformación en cooperativa non altera o réxime de responsabilidade dos socios da entidade transformada polas débedas sociais contraídas con anterioridade ao acordo (art. 59.2).

O título II regula as clases de cooperativas, que son as seguintes: agrarias, de traballo asociado, de vivendas, de consumidores e usuarios, de crédito, de servizos, de ensino, de seguros, de transportes, sanitarias, educacionais, de benestar social e de iniciativa social.

Especialmente minuciosa é a regulación das cooperativas agrarias, que a Lei clasifica en subclases segundo a actividade á que se dedican: as cooperativas do campo, as cooperativas de utilización de maquinaria agrícola ou CUMAS, que teñen por obxecto exclusivo a adquisición e o uso en común dunha ou varias máquinas ou equipos de uso agrario e as cooperativas de explotación comunitaria da terra (que son unha modalidade das cooperativas agrarias e non un tipo de cooperativa independente, como sucede na Lei galega). Regúlase con detalle o voto ponderado nas sociedades cooperativas agrarias.

Con respecto ás cooperativas de traballo asociado merecen ser destacados dous aspectos: por unha parte, os estatutos poderán establecer reservas de postos no Consello Reitor e o dereito de cada colectivo de socios a elixir directamente na Asemblea Xeral o número de socios que lle

corresponda, sen intervir na elección das restantes persoas que integran o Consello. Por outra banda, os Estatutos das cooperativas que contén con máis de 50 socios traballadores poderán prever a existencia dun Consello Social que, como órgano representativo destes, teña como funcións básicas as de consulta, información e asesoramento ao Consello Reitor en todos aqueles aspectos que afecten ás relacións laborais (art. 67.6).

Caso das cooperativas de vivendas concedese á cooperativa un “dereito de tanteo nos termos que ficaron establecidos polos estatutos en supostos de cesión de vivendas por actos inter vivos e, no seu caso, o de retracto, con excepción dos que se realicen en favor do cónxuxe e familiares que convivan co socio” (art. 68.2). Chama a atención a inconcreción na regulación destes importantes dereitos, por exemplo canto ao prazo para o exercicio dos mesmos. En comparanza, a Lei galega é moito máis clara (art. 121.3). Tamén é interesante sinalar que a Lei navarra prohibe que os membros do Consello Reitor das cooperativas de vivendas reciban remuneracións ou compensacións polo desempeño do seu cargo, sen prexuízo do dereito a seren resarcidos dos gastos que se lles orixinen (art. 68.4).

Canto ás cooperativas de consumidores e usuarios, cómpre indicar que asocian unicamente ás persoas físicas (art. 69), en claro contraste coa Lei galega, que permite que sexan socios desta clase de cooperativas as persoas xurídicas e as entidades ou organizacións de consumidores que teñan o carácter de destinatarios finais (art. 114.1).

Resulta tamén interesante apuntar que a Lei atribúe a denominación de “cooperativas de servizos profesionais” a aquelas que están constituídas por profesionais ou artistas que desenvolven a súa actividade de modo independente e teñan por obxecto a realización de servizos e operacións que faciliten a actividade profesional dos socios.

Cómpre salientar que se prevé a posibilidade de que dúas ou máis cooperativas se asocien constituíndo cooperativas de segundo ou ulterior grado, cuxa responsabilidade será sempre limitada. Nestes casos, os votos dos socios que non sexan sociedades cooperativas non poderán superar o 40% do total dos votos existentes na sociedade cooperativa de segundo ou ulterior grado, podendo establecer os estatutos un límite inferior.

Por último, débese recordar que se regulan na Lei as figuras da cooperativa mixta (art. 79), da cooperativa integral (art. 80) e do grupo cooperativo (art. 82). As cooperativas mixtas son aquelas en que existen socios minoritarios, cuxo dereito de voto na Asemblea Xeral se poderá

determinar, de modo exclusivo e preferente, en función do capital que fose achegado, e as cooperativas integrais son aquelas que cumpren as finalidades propias de diferentes clases de cooperativas nunha mesma sociedade e nas que cada clase de socio dispoña, como mínimo, do 10% dos votos da Asemblea Xeral. Pola súa banda, por grupo cooperativo enténdese o conxunto formado por varias sociedades cooperativas, calquera que fose a súa clase, cunha entidade cabeza de grupo que exercita facultades ou emite instrucións de obrigado cumprimento para as cooperativas agrupadas co obxectivo de alcanzar unha unidade de decisión no ámbito das devanditas facultades. A Lei establece que os compromisos xerais que foron asumidos ante o grupo deberán formalizarse por escrito, ben nos estatutos da entidade cabeza de grupo se é sociedade cooperativa ou noutro documento contractual que deberá elevarse a escritura pública. Canto ao réxime de responsabilidade, a que se derive das operacións que as sociedades cooperativas integradas nun grupo realicen con terceiros, non acadará a este nin ás demais sociedades cooperativas que o integran.

